

Олівці

Порадник по організації та проведенню
християнських таборів для дітей та молоді

«Все було зроблене Богом. Мого тут нічого немає.
Я є ніщо інше, як лише простий олівець у Божих руках...»

Мату Тереза

Львів • 2016
Компанія «Манускрипт»

О 54 **Олівці:** poradnik po organizaciji ta provedennju hristijansьkix taboriv dla ditej ta molodi [Tekst]/ ukkladach Щур О.Є. — Львів — Компанія «Манускрипт», 2016. — 40 с.

Цей практичний poradnik bude korisnim dla usix, yakі xochutj navchitися, yak dobre pidgotuvati ta provesti hristijansьkij tabir.

У посібнику подано ціль provedennja taboriv, sposobi pidgotovchoj roboti ta bezposerednjoї organizaciji taboriv.

Посібник priznachenij dla vчителів, yakі provodjati priškilьnі tabori, paraфіяльnix kateхитів та аніматорів, організаторів дозвіля та usix зацікавлених.

ЗМІСТ

Вступне слово.....	4
--------------------	---

Розділ 1

ДУХОВНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТАБОРІВ

1.1. У пошуках правдивого проекту життя	5
1.2. Любов — мета людського життя	7
1.3. Цілісне значення сенсу життя.....	9

Розділ 2

ПРАКТИЧНА ПОРАДНЯ

2.1. Команда організаторів та провідників-аніматорів.....	13
2.2. Запрошення та оголошення про християнський табір	20
2.3. Місце проведення табору.....	22
2.4. Розпорядок дня	22
2.5. Наповнення програми табору.....	24
Молитва.....	24
Сценки	25
Пісня.....	26
Праця в групі (катехизація)	27
Ігри	30
Як пояснювати гру?.....	32
Як проводити гру?	33
Банси	33
Гуртки	34
2.6. Підсумок табору.....	36
Заключне слово	38

Вступне слово

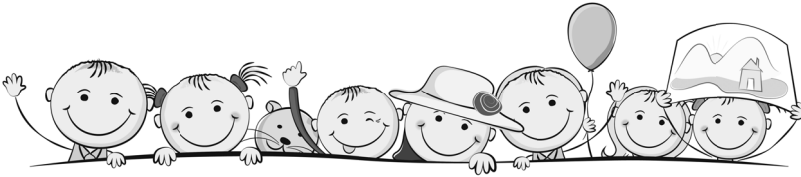
Закінчуючи лекцію з мистецтвознавства, яку більшість студентів престижного університету вважали намарно витраченим їхнім часом, професор звернувся до студентів: «Чи є якісь запитання?».

«Пане професоре, скажіть, будь ласка, в чому сенс життя?» — запитав один студент.

Його товариші вже прямували до виходу, але, почувши запитання, з цікавості зупинилися. Професор уважно поглянув на студента, бажаючи зрозуміти, чи питання було поставлене серйозно чи жартوما. Тоді сказав: «Я відповім вам».

Він дістав із кишені штанів портмоне, а з нього — маленький стесаний пошарпаний часом олівець, розміром з дитячий мізинець. Хвилину помовчавши, професор заговорив: «Коли почалася війна, я був ще дитиною. Одного разу я знайшов на вулиці подертий зошит, на листках якого були зображені малюнки, які мене надзвичайно вразили. Я ставав частиною прекрасного світу, намальованого лише простим олівцем. Неподалік від малюнків, які вітер розкинув вздовж вулиці, я знайшов простий олівець. Оце, власне, він і є. На той час для мене це була справжня знахідка. Взявши його до рук, я зрозумів, що то саме той олівець, з допомогою якого автор розкиданих малюнків творив свої дива. Я забрав його собі з думкою зобразити щось схоже до того, що я побачив на вулиці. Одна за одною ідеї почали виринати і втілюватися на клаптиках паперу завдяки знайденому олівцю. Я малював і малював... Спочатку мої твори були смішні і недолугі, але бажання творити не згасало. Я відчував себе справжнім майстром своєї справи. Батьки, знайомі і мої друзі згодом подивлялися мої картини так, як свого часу я був зачарований малюнками з зошита, знайденого на вулиці. Я зберіг цей олівець. А ставши дорослим, зрозумів, що він для мене ще важливіший, ніж раніше. Бо завдяки йому я збагнув, що моє життя теж може бути прекрасним витвором, яким любуватимуться інші.

Я також — олівець. І сам по собі, і своїми ділами я можу подоброму дивувати, тішити і надихати інших. Бо у Своїх руках мене тримає найкращий майстер — Господь Бог. Саме в цьому, на мою думку, полягає сенс життя — бути олівцем у Божих руках.

Розділ 1

Духовні засади організації таборів

1.1. У пошуках правдивого проекту життя

Рано чи пізно перед кожною людиною постає питання, подібне до запитання студента, яке він поставив своєму викладачеві: «У чому сенс життя? Для чого я живу? Хто я?». Такі запитання особливо часто виникають тоді, коли ми перебуваємо у незвичних (критичних) ситуаціях: радісні — вражаючі, сумні — шокуючі. Ми живемо поряд із людьми, схожими на нас, але водночас іншими. Ми захоплюємося тим, що і як деякі люди роблять, і навпаки, — критикуємо вчинки, які ми б не зробили за жодних обставин. У наших думках виникає питання: «Ким є та людина, якою я захоплююся?» або інше: «Що то за людина, яка завдала мені болю?». Одночасно із запитаннями про людину виникає дуже особисте питання: «Хто я є? Яким я можу бути? Чого я прагну? Яке майбутнє чекає на мене? Як я можу вплинути на нього?».

Шукаючи відповіді, молода людина стикається з небезпеками й загрозами, які чатують на неї всюди: оточення, ЗМІ, нерозуміння, байдужість і некомпетентність старших. У власних думках і роздумах важливо відрізнити питання «Який я?» від питання «Хто я?».

Перше стосується психології і дає змогу оцінити риси особи щодо її характеру, темпераменту, особистості, з'ясувати особливості, щоб визначити тип особистості.

Питання «Хто я?» стосується філософії. Воно акцентує не на тому, що відрізняє одну людину від іншої, а на тому, що є спільним, найважливішим і незмінним, завдяки чому людина є людиною, а не річчю, твариною чи рослиною. Сутність людини, її

цінність і гідність фундаментально однакові. З цього випливають основні права людини, описані в різних кодексах і міжнародних деклараціях, але насамперед у Декалогу, який є найпростішим переліком прав людини, що випливають з людської природи.

• ***Якщо є олівці, то і Майстер є***

Пошук відповідей на ці одвічні запитання приводить нас до Бога. Неможливо пояснити існування, якщо немає Творця, який підтримує все створіння. Якщо є сад, у якому багато прекрасних, доглянутих квітів, то повинен бути садівник, який пильнує його. (*Ньютон зауважував: «Цей дивовижний порядок, який ми можемо спостерігати в небі, може бути лише творінням Всемогутнього, всезнаючого Буття»*). Це атеїст вірить в неясне: вірить у картину, а не в художника; вірить у сина, але не в матір, яка його породила; вірить у дім, та не в будівничого.

Якщо ж ми розглянемо всю природу і закони, які нею керують, починаючи від води, що замерзає при нулі градусів, і до комети Галлея, яка обов'язково з'являється один раз у 76 років, то нас не може не дивувати ця «розумна» поведінка не наділених розумом і душею тіл.

Існує краса, що нас оточує щодня, про яку ми часто забуваємо, а іноді й взагалі не думаємо, неймовірні речі, про які навіть не здогадуємося: соловейко наспівує близько 2 тисяч різних мелодій; у світі існує близько 7 тисяч видів троянд; на Землі налічується більше видів бджіл, ніж видів ссавців і птахів разом узятих (згідно з даними Американського музею природної історії на Землі живе понад 19 200 видів бджіл); у горах Гімалаях розташована більшість найвищих гірських вершин світу, серед них аж 10 восьмитисячників, у тому числі й найвища гора на Землі — Еверест; а коли ми сидимо, Земля з величезною швидкістю рухається разом із нами у Всесвіті. Чи задумувались ми, звідки все постало, хто впорядкував все таким чином?

Чи можливо пояснити це, якщо б якийсь розум не запрограмував ці явища? Існування Бога — очевидна реальність для людини, якщо вона здатна заглибитися в себе свобідним духом. Існування Бога у святая святих нашого серця очевидне і прозоре,

як повітря, яким ми дихаємо, і, як повітря, Він може залишитися непоміченим. Флуоресцентні лампи в містах і фари наших авто можуть затьмарити зірки. «Ним ми живемо, рухаємося та існуємо», — писав апостол Павло (Ді. 17, 28). Якщо ми смиренно й щиро підійдемо до тайни Божої, не складно буде зрозуміти, що і наше життя — чудесний дар Когось більшого за нас. І ми побачимо, що Бог надає сенсу нашому життю.

Божа рука створила цей прекрасний Всесвіт і продовжує творити його далі. Все було створено Богом послідовно й мудро. Творіння — знак і вияв творчої Божої любові. Тому, подивляючись красу всього створеного Богом, ми бачимо відблиск Його любові. Чи Господь залишає створений світ напризволяще? Ні, Він увінчує його людиною, яку ставить управлінцем і розпорядником на землі. Людина — вершина Божого творіння — створена на Його образ і подобу.

Поділимося своїми думками (запитання для праці у групі):

- Чи думав (думала) ти коли-небудь про сенс твого життя?
- За яких обставин? Що змусило тебе задуматися над таким питанням?
- Чи замислювалися ми про те, що життя — це неоціненний дар?
- Що означають для тебе слова: «Бог кожного задумав і покликав до життя»?

1.2. Любов — мета людського життя

• ВОСЬМИЙ ДЕНЬ

Наступного дня Господь знову споглянув на те, що створив. Треба було децю поправити.

На березі ріки лежали чудові камінці: сірі, зелені, плямисті. А під землею каміння було стиснете і пригнічене. Бог порухав те підземне камінняччя — і в земній товщі з'явилися діаманти й смарагди. Мільйони дорогоцінних скарбів, схованих у глибинах.

Господь глянув на квіти — одні гарніші за інші. «А проте чогось їм таки бракує», — подумав Творець і торкнувся їх легким подихом. У квітів з'явився запах.

На долоню Господа сіла сумна сіренька пташина. Бог щось їй промугикав, і соловейко заходився виводити трелі.

Відтак Бог щось прошепотів небу, і воно зарум'яніло з радості. Так постав захід сонця.

Що прошепотів Господь людині, аби вона стала людиною? Тоді, того далекого ранку Він пошепки вимовив два коротких слова: «Люблю тебе».

Ці святі слова Бога: «Люблю тебе» є для нас підтримкою і нагадуванням про наше святе призначення — бути Людиною, щоб любити.

Кожна людина завжди була у задумі Бога, і це Він захотів, щоб ми народилися саме тоді, саме там. «Перш, ніж я уклав тебе в утробі, я знав тебе; і перш ніж ти вийшов з лона, освятив я тебе». Ми не є випадковістю, кимось небажаним. Наше місце у цьому великому і величному світі надзвичайно важливе. Недарма кожна людина, незважаючи на жодні обставини, прагне бути щасливою і любленою. Бо серед усього живого тільки людина здатна любити.

Наше життя має велику цінність, бо є щирим та чистим даром Бога. Воно бере свій початок від безкорисливої любові Бога, яка дарує нам дар існування, бо з любові бажає цього. Тому жодна людина не є володарем свого життя, початок і кінець життя не залежить від нас. У проміжку між початком і кінцем життя ми є хоронителями, тими, хто реалізовує проект, який не може бути автономним, незалежним. Тому що Той, хто покликав нас до життя, має ціль, проект щодо кожного з нас.

Господь кличе нас до життя, даруючи його, щоб ми реалізували проект любові, направлений до Бога, Батька-Любові, і до створінь, які є Його дітьми і нашими братами й сестрами.

Людина покликана з вічності і від самого свого зачаття до життя з Богом, який завжди чекає, і ніколи ні до чого не змушує. Адже Він у любові створив нас зі свобідною волею.

Свобода людини полягає в тому, щоб всеціло — думками, почуттями, словами і вчинками — бути схожою на Господа. Бог постійно підтримує людину в існуванні, тому жити в єдності з Ним — це найбільше щастя для неї і найкраща можливість реалізувати себе як дитина Божа. Хоча кожен є на своєму місці (навчання, праця, церква), серед різних людей (сім'я, родина, друзі, колеги, знайомі), перебуває в різних життєвих обставинах, досягає успіхів і переживає невдачі... Щастя не є те, що ми маємо, але те, як ми переживаємо і приймаємо реальність.

Поділімося своїми думками (питання для праці у групі):

- Які цілі я ставив/ставила у своєму житті (будь-які)?
- Що відчував/відчувала, коли цілі були досягнуті?
- Чи можу погодитися з думкою, що закінчити успішно школу, вступити в омріяний ВНЗ, одружитися з коханою особою, народити дітей, заснувати власний прибутковий бізнес — це досягнути сенсу життя?
- Чи думав/думала ти, що є за лінією життєвих подій? Чи життя втрачає сенс після смерті людини?

1.3. Цілісне значення сенсу життя

Періоди життя

Людина призначена не просто існувати в цьому світі, не просто панувати над ним, але насамперед людина покликана бути доброю. Покликана до співпраці з Богом у творенні життя, у творенні доброго, прекрасного, святого.

І коли людина цього не робить, вона не відповідає своєму людському покликанню і перестає бути особою, хоча продовжує залишатися істотою. Бог є свідомий свого щастя і своєї святості, і хоче цього для людини. Велич людини і цінність її життя згідно з

християнською мораллю вимірюється кількістю добра і любові, вкладених у кожную невеличку справу.

Якщо Бог кличе нас до якоїсь співпраці, то мусить дати нам і потрібні для цього тілесні й душевні здібності. Тому людина повинна пізнавати себе, щоб знати, чи може жити за певним планом, певним стилем життя. Коли знатиме себе (свої таланти і здібності, уподобання та схильності) і розумітиме мету власного життя, тільки тоді зможе робити вибір. Кожен крок — це випробування, яке не говорить всього, але дає можливість пізнати себе краще. Кожен крок — це гарантія визначення майбутнього гарного вибору.

Пізнання самого себе необхідне для усвідомлення й розуміння власного призначення та його осягнення; для розуміння того, чому певні речі, пов'язані з власною особистістю, відбуваються так, а не інакше. А особливо — для розуміння власного ставлення до себе самого, до інших людей, до речей і до життя.

• *Ісус — відповідь Бога*

Яким чином можна пізнати Божественний задум щодо людини у всій його повноті?

В особі Свого Єдинородного Сина Ісуса Христа Бог показує Свою безмірну любов кожній особі і вказує шлях у досягненні мети життя. «Бог бо так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього, не загинув, а жив життям вічним» (Йо. 3,16).

Тому кожен, хто бажає реалізувати себе як людина, не може ігнорувати Христа. Він є справжнім зразком для наслідування. Його життєвий задум найбільш свобідний і водночас вимогливий.

Християнство саме собою не є якимось вченням про дійсність, збірником приписів, наукою чи обрядами. Це не порив людської солідарності, ані пропозиція суспільного братерства. Мало того, християнство не є навіть релігією.

Християнство — це подія, факт. Факт, що зосереджується на одній Особі. Сьогодні часто можна почути, що всі релігії однакові, у всіх є щось добре. Можливо, це й правда. Але християн-

ство не є великим шматком релігійного торта, воно — це сам Ісус Христос. Тобто така абсолютно унікальна Особа, яка ділить історію людства на дві частини: до Христа і після Христа. Особа абсолютно надзвичайна, вражаюча: не є привілейованим посланцем Бога, а самим Богом.

Сам Христос, Господь Бог, приходять у світ звичайною людиною, і посвячує усього Себе служінню іншим — «так само Син Чоловічий прийшов не для того, щоб йому служили, але — послужити й дати життя своє на викуп за багатьох» (Мт. 20, 28). Його життя і служіння іншим аж до смерті, про яке дізнаємося зі сторінок Євангелія, не може залишити байдужим жодну людину.

«Істинно кажу вам: усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших — ви мені зробили», — звертався Христос до Своїх учнів, і нині промовляє це Слово до наших сердець, закликаючи нас не стояти осторонь, не бути байдужими до потреб людей, які нас оточують. Навпаки — мати відкрите серце, щоб відчувати біль і нужду іншого; відкриті очі, щоб побачити, де я можу бути корисним; відкриті вуха, щоб могли почути плач і прохання про допомогу; розпростерті руки, щоб дати їсти, підняти і обійняти людину.

Один чоловік, ідучи містом, побачив дівчинку в лахмітті; вона просила милостиню.

«Господи, чому Ти таке допускаєш? Зроби щось, прошу Тебе», — звернувся до Бога чоловік.

Увечері в телевізійних новинах він дивився репортажі про те, як люди вбивають одне одного, бачив очі вмираючих дітей, їхні виснажені голодом тіла...

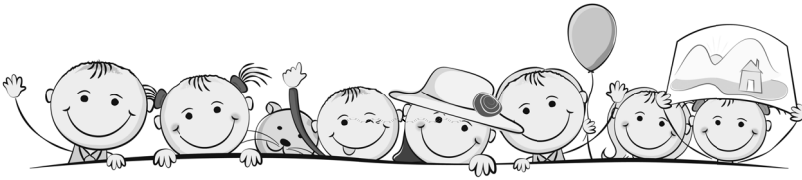
І знову заволав до Бога: «Господи, подивися скільки лиха! Зроби щось!».

Вночі він почув голос Бог: «Я уже щось зробив — я створив тебе».

До цього Бога, який став людиною, ми хочемо наблизити молоді людину, допомагаючи їй пізнавати Його надзвичайну особистість, щоб вона стала Його приятелем, Його учнем. Щоб в

Його присутності вчилася пізнавати себе й шукати сенсу життя. Щоб могла впевнено прийняти в життя і повторювати слова Матері Терези: «Я є ніщо інше, як лише простий олівець у Божих руках...».

Християнські табори є одним із можливих способів не тільки познайомити дитину (молоду людину) з Богом, а й прищепити їй любов до Бога, до себе, до людей, до життя. З цією метою у запропонованому посібнику зібрані практичні поради для тих, хто має бажання організувати й провести християнський табір.

Розділ 2

Практична порада

Організовуючи християнський відпочинковий табір, відповідальним особам варто заздалегідь добре підготуватися як духовно, емоційно, так і матеріально. Допомогою в такій підготовці можуть слугувати деякі практичні поради, взяті з особистого досвіду провідників і організаторів таких таборів.

2.1. Команда організаторів та провідників-аніматорів

Аніматори¹ (з лат. *anima* — душа; аніматор — особа, яка надихає, є душею компанії) — відповідно вишколені та духовно зрілі особи, які налагоджено працюють в команді однодумців для досягнення єдиної спільної мети, а також можуть взяти на себе відповідальність за збереження життя і здоров'я дітей, їхнє виховання, навчання та дозвілля. Кожен аніматор не лише повинен знати загальну тематику й мету табору, а й мати конкретний обов'язок під час табору, наприклад: готувати і пояснювати велику гру, організувати «медпункт», провадити якийсь гурток, встановлювати апаратуру, організовувати зустрічі в малій групі (катехизацію), організовувати спільні молитовні моменти тощо.

Формуючи таборову команду аніматорів, варто врахувати два аспекти:

¹ Провідників-вихователів у християнських таборах пропонуємо називати аніматорами, бо вони покликані бути саме тими людьми, які надихають інших прикладом і поставою власного життя.

1. Підхід у вишколі і формуванні аніматорів як провідників і вихователів у таборі, створення єдиної команди однодумців.

Це тривалий і відповідальний процес, який вимагає взаємодії двох сторін — лідерів (учителів), які організовують курс навчання (так звані Курси аніматорів, Школа аніматорів) та ті, хто хочуть стати аніматорами. Зазвичай лідери є свідомими християнами і мають чималий досвід у вихованні дітей (педагоги, психологи, колишні аніматори, духовні провідники) та в організації і проведенні таборів. Аніматорами може стати кожен охочий хлопець чи дівчина, які досягли 15-річного віку і бажають самі зростати як особистості та нести радість життя іншим через різноманітні зустрічі, свята, дозвілля, табори.

Для вишколу християнських провідників у Школі аніматорів викладають як основи педагогіки й психології, так і предмети з основ біблістики, християнської етики й моралі, а також проводять різноманітні майстер-класи (рукоділья, навчання пісень, танців, руханок, продумування ігор, складання сценаріїв тощо). Варто пам'ятати також про духовний і моральний аспекти зростання аніматорів, тому систематично відбуваються зустрічі, де спільно обговорюють питання, на які молодь шукає відповідей, а також спільно читають Біблію та проводять час у молитві.

Щоб організувати і провести табір, аніматори з відповідальними за табір особами ретельно заздалегідь готуються — продумують тематику табору, готують відповідну програму (сценарії свят, ігри, пісні, гуртки, екскурсії та ін.), запрошують дітей. Для продуктивної і результативної праці аніматори повинні бути добре знайомі між собою, а отже, дбати про спільні зустрічі (планові і неформальні). Досвід показує, що для підготовки табору найдоцільніше є організувати робочі групи аніматорів, кожна з яких працюватиме над конкретним завданням:

- група «Театр» (написання сценаріїв театральних постановок для розкриття теми табору, підготовка костюмів і декорацій, розподіл і вивчення ролей);

- ▶ група «Пісні» (пошук/написання гімну табору, пісень на кожен день табору, вивчення пісень, створення пісенників для дітей, аудіо-запис пісень, підготовка музичних інструментів тощо);
- ▶ група «Ігри» (пошук, складання, продумування великих ігорквестів, ігор для малих груп з урахуванням вікових особливостей дітей, підготовка необхідної матеріальної бази);
- ▶ група «Гуртки» (пошук гуртків, апробація вибраних ідей, підготовка необхідного матеріалу);
- ▶ група «Праця в групах» (розробка тем для кожного дня, підготовка методичних рекомендацій для зустрічей із дітьми в групах);
- ▶ група «Розваги і конкурси» (підготовка розважальних програм, сценаріїв вечірок, вікторин тощо);
- ▶ група «Реклама/запрошення» (підготовка афіш про табір, анкет для батьків, рекламної продукції).

Безпосередньо в таборі кожен аніматор повинен мати власну задалегідь визначену й підготовлену ділянку відповідальності:

- капітан групи;
- відповідальний за великі ігри;
- відповідальний за аптечку;
- відповідальний за апаратуру;
- відповідальний за сценки;
- відповідальний за загальне пояснення теми, катехизацію;
- відповідальний за гурток;
- відповідальний за вечори розваг тощо.

2. Підхід самих аніматорів у праці з дітьми під час табору

Вихователь (аніматор) — особа, яка оберігає дитину від небезпек. Це основний критерій, відштовхуючись від якого будуємо підхід у праці з дітьми під час табору.

Центром уваги аніматора є дитина (не місце проведення, не тема дня і все, що з нею пов'язане, не команда!) — цілісна осо-

ба, яка має безліч потреб: біологічні (матеріальні, тілесні), психічні (душевні, емоційні) та духовні (контакт з Богом і людьми як ближніми). Кожний із цих рівнів потреб заслуговує на найповніше потрактування, недооцінка хоча б одного з них обернеться «стратегічно» неминучими втратами.

Усе, чим буде наповнена програма табору, однозначно впливатиме на дитину, проте найбільший вплив на дитину для її добра матиме постава самого аніматора.

Визначення поняття «вплив» згідно з тлумачним словником говорить про 2 моменти:

1. дію, яку певна особа чи предмет або явище виявляє стосовно іншої особи чи предмета;
2. силу влади, авторитету.

Подивімося, як аніматор може впливати на дитину під час табору в цих двох аспектах.

• **Вплив аніматора через дію**

«Душа дитини — неначе чистий листок паперу. Якщо він нічим не заплямлений, то на ньому можна писати гарні і добрі речі. А можна написати погані, огидні...» (Андрей Шептицький).

Аніматорами не народжуються — ними стають, постійно працюючи над собою: вдосконалення своїх знань і умінь (педагогічних, психологічних, релігійних, методичних, дидактичних), формування і розвиток своїх внутрішніх (духовних) сил (для того, щоб іти до дитини, потрібно мати з чим іти, бо не можемо дати того, чого не маємо); і працюючи для дитини. Діяльність аніматора, спрямована на дитину, — це перша фаза впливу на неї. Що буде написано на «чистому листку паперу» у великій мірі залежить від аніматора.

Всесвітньо відомий італійський педагог і новатор, святий покровитель молоді о. Іван Боско ділився секретом успіху виховання молоді: *«Будьте завжди з молоддю, а особливо під час дозвілля, беріть активну участь у іграх і забавах... поділяйте їхній сміх і веселість... виявляйте зацікавлення до того, що цікаво їм. Молодь мусить відчувати, що вихователь завжди перебуває з нею і для неї. Проводьте з молоддю весь час, який зможете!»*. Отож, **«бути»** в таборівій практиці означає:

► **Бути** «в темі» тематики табору

Коли діти бачать, що їхній аніматор володіє знаннями, дає ґрунтовні відповіді на запитання, багато чого вміє, навчає їх, то це зароджує в них відчуття поваги до нього.

► **Бути** зацікавленим у пізнанні особи

Діти хочуть бути в центрі уваги, вони з радістю будуть розповідати про себе, якщо їх запитувати. Можна поспостерігати за дитиною, особливо під час дозвілля. Звернути увагу на її звички, на те, як вона говорить, що робить, навіть звернути увагу на будь-які дурниці. Бо пізнання допомагає у вихованні. Знаючи дитину, можна знайти підхід до неї і пристосувати його до індивідуальних властивостей дитини та законів її психічного розвитку.

► **Бути** добрим співрозмовником і порадиником

Спілкування — один із основних засобів впливу на дитину. Делікатність у спілкуванні — головна риса доброго вихователя (постійно спілкуватися, поправляти, ніколи не казати дитині «Я хочу» чи «Зроби так», а ввічливо і тактовно підводити до правильного рішення). Неприпустимо робити дитині зауваження в присутності інших, а віч-на-віч пояснювати свою позицію. Вага слова полягає і в тому, що воно засвідчує нашу відповідальність. Тому важливо дотримуватися даних дітям обіцянок, що теж є підставою для довіри.

► **Бути** уважним і вміти слухати

Аніматор має опанувати мистецтво зосередження на дитині, на всіх її потребах. Цим він підтверджує унікальність і важливість кожної особи. Він повинен мати широко розплющені очі, щоб помічати і вчасно усувати неприємності. Дитина має відчувати, бачити погляд вихователя на собі. Водночас погляд (зоровий контакт) має свідчити про любов до дитини. Він іноді може сказати більше за слово. (Як мовчки молимося перед іконою, споглядаючи образ Бога, так маємо радісно й чисто вітати поглядом образ Божий у дитині). Слухати особу — це «обіймати її серцем» («*Менше говоріть, дайте можливість говорити хлопцям*», — казав св. Іван Боско). Коли аніматор прислухається до того, що діти говорять між собою, коли не шко-

дує свого часу, щоб послухати когось окремо, тоді не просто краще пізнає особу, а й засвідчує їй свою уважність і зацікавлення нею. У дитині, яку слухають дорослі, зароджується довіра до них.

- ▶ **Бути** ініціатором тієї чи іншої діяльності, активним учасником пропонуванних заходів

Аніматору завжди належить перший крок — ініціатива. Він повинен першим пропонувати безпосередність, доброту, любов у відносинах з дітьми. А також першим пропонувати забави та інші види діяльності. Відсутність пропозиції — це поразка для вихователя. Коли дитина бачить, що її аніматор підготував гру і бавиться з ними, що він навчає танців і забав, пропонує навчити зробити якийсь виріб, розповідає цікаві історії..., то це допомагає їй позбутися своїх комплексів, страхів, невпевненостей. Вона буде почуватися невимушено, роблячи ту чи іншу справу, бо аніматор буде робити це разом із нею. Одне з правил виховання — сам роби те, що вимагаєш від інших.

- ▶ **Бути** добрим співпрацівником для інших аніматорів

Аніматори доброю співпрацею між собою показують дітям наочний приклад того, як вони мають ставитись одні до одних. Злагоджена співпраця додає авторитету перед дітьми, а незлагоджена — навпаки. Також треба пам'ятати, що тільки разом можна зробити багато.

- ▶ **Бути** працьовитими

Аніматор має постійно працювати над собою, вдосконалюючись як особистість. Крім того він повинен бути готовим до фізичної праці, яка часто виникає під час табору. Дитина, яка бачить працю вихователя і сама бере участь у ній, не просто вчиться щось робити, але також навчається цінувати працю інших, бути чутливою до потреб інших і готовою допомогти.

Самі собою всі ці «бути» матимуть вплив, але короткотривалий. Натомість, усі слова, вчинки, праця щодо дитини мають свідчити про нашу довіру до неї. Довіра, виявлена до людини, особливо молодій, робить чудеса: змінює особу на краще, дає сили перемагати свої недоліки, додає віру в себе та лікує відчут-

тя меншовартості. Тому потрібно вірити в добру волю людини, навіть, коли вона робить грубі помилки. Завдання аніматора є «подати руку» й допомогти. Щоб не сталося так, як в історії про останнє місце.

• ОСТАННЄ МІСЦЕ

Пекло було вже майже заповнене, однак перед його брамою очікувало ще багато грішників. Дияволу не залишилося іншого виходу, як заблокувати двері. Він вийшов до кандидатів на вхід і промовив до них: «Залишилося тільки одне місце, і, ясна річ, його може зайняти тільки той з вас, хто був найбільшим грішником».

Потім запитав: «Може, серед присутніх є професійний убивця, тобто кілер?»

Не почувши позитивної відповіді, він був змушений розпочати іспит усіх грішників, які стояли в черзі.

Погляд Диявола зупинився на одному з них, якому дотепер якось вдавалося залишатися поза його увагою.

— А ти що накоїв, — запитав Диявол.

— Нічого. Я порядний чоловік і опинився тут цілком випадково.

— Це неможливо. Ти мусив у чомусь провинитися.

— Кажу правду, — заперечував схвильований чоловік. — Я завжди старався бути якнайдалі від гріха. Я бачив, як одні кривдили інших, але сам не брав у цьому участі. Бачив дітей, які вмирали з голоду, яких продавали, а найслабших трактували за сміття. Я був свідком того, як люди робили свинства і звинувачували в цьому одне одного. Тільки я був вільний від спокус і не робив нічого Ніколи.

— Таки ніколи? — недовірливо перепитав Диявол. — Але справді бачив усе це на власні очі?

— Достеменно так.

— Ї справді жодного разу нічого не зробив? — повторив своє запитання Диявол.

— Анічогісінько.

Диявол вдоволено посміхнувся:

Заходь, приятелю! Останнє місце — твоє!».

Можемо вплинути на дитину позитивно, для досягнення її зросту, лише працюючи, служачи їй. Марними будуть усі наші вміння й зусилля, якщо в них не буде любові, яка буде.

• ***Вплив аніматора як сила влади та авторитету***

Усе, що аніматор робить для дитини, формує її думку про нього. З любов'ю тісно пов'язана проблема виховного авторитету. Якщо праця аніматора добра, а постава відповідна, то такий аніматор буде авторитетом для дитини та зможе впливати на неї силою свого авторитету. І дитина навіть після табору буде керуватися думкою: «А як саме в тій чи іншій ситуації вчинив би мій аніматор?».

Щоб рослина виросла гарною, здоровою, завітла, дала плід, потрібно доброго садівника, який цього прагнучиме. Він створить всі умови для її розвитку: посадить рослину у добрий ґрунт, буде її поливати, захистить від холоду в парничку, виполюватиме бур'яни, якщо треба — підв'яже її ... Але є щось, без чого вся праця садівника буде марною, і сам садівник цього дати не може. Це сонце, завдяки теплу і променям якого рослина зростає і досягає своєї найкращої форми. Бути аніматором — це бути садівником, який докладає всіх зусиль, створює найкращий мікроклімат, умови для допомоги в розвитку і формуванні дитини. Але аніматор ніколи сам не досягне цілі, як би він не старався і не впливав, бо тільки Господь є тим сонцем, яке огортає і дозволяє рости, дозрівати, приносити плід. Тільки Господь має ключик до серця дитини, аніматор має допомогти його відчинити.

~~~~~ **2.2. Запрошення та оголошення
про християнський табір** ~~~~~

Головна мета створення реклами табору — запам'ятатися читачам, глядачам і слухачам, які можуть стати учасниками табору.

Запрошення та оголошення доречно готувати заздалегідь, щоб інформацію міг отримати кожний охочий. Існування різних

джерел інформації дозволяють сьогодні використовувати безліч варіантів промоції: створення сайту, сторінки в соціальних мережах, банери, друковані афіші та флаєри, оголошення на парафіях і в людних місцях, анонси, статті, інтерв'ю...

Зовнішній вигляд оголошення й запрошення великою мірою створює перше враження про табір, тому варто звернути увагу на такі його складові: термінологію, гру кольорів, графіку. Якщо ви бажаєте когось у чомусь переконати, розмовляйте з людьми зрозумілою для них мовою, не відкидаючи діалектів та жаргонів. Можна порушувати правила (зрозуміло, в розумних межах): скажімо, залишати речення незавершеним, якщо це допомагає донести думку коротко і влучно. Друковане повідомлення (оголошення) повинно бути лаконічним і простим для сприйняття. Запорука ефективності реклами – успішне поєднання інформаційного й творчого компонентів. Оголошення і запрошення на табір мають чітко пояснити причини, які здатні побудити потенційних учасників табору до дії (інформація), а також повинні бути достатньо оригінальними в оформленні, щоб відразу привертати до себе увагу (творчість).

Головні елементи, які потрібно вказати в оголошенні, такі: назва табору, його тривалість, місце проведення, для кого проводиться, контактні телефони і відповідальна особа.

Щоб якнайповніше володіти інформацією про учасників табору, організаторам варто завчасно приготувати анкети для них, які заповнюють їхні батьки/опікуни або самі учасники (повнолітні). Анкети мають бути побудовані у вигляді запитань щодо дати народження, місця проживання, стану здоров'я (обов'язково!), контактних телефонів тощо – попередня реєстрація. Така інформація допоможе сформувати цілісну картину про учасників табору, їхню вікову категорію, можливу кількість груп.

Реєстрація – запис дітей у перший день табору (відповідальні аніматори у відповідних бланках реєструють кожну дитину).

№	Прізвище та ім'я дитини	Стать	Вік	Населений пункт	Контактний телефон
1					
2					

2.3. Місце проведення табору

Залежно від місця проведення табір може бути виїзний або місцевий. Виїзні табори — це ті, які проводяться поза межами проживання учасників табору. Місцеві табори проходять за місцем проживання учасників табору — при школі, парафії. Від розташування табору значною мірою залежить організація роботи аніматорів і розпорядок дня². Зазвичай виїзні табори передбачають цілодобове перебування дітей разом з аніматорами, натомість місцеві — мають конкретні часові рамки (наприклад, з 10:00 до 17:00).

Відповідальні особи та аніматори повинні ознайомитися з місцем проведення табору, врахувати особливості території: для загального збору дітей, для розміщення груп, для великих та інших ігор, для проведення гуртків та творчих занять. На початок табору (і кожного наступного дня) територія і таборіві приміщення мають бути пристосовані до використання, безпечні, прибрані й чисті.

2.4. Розпорядок дня

Вдало продуманий і дотримуваний розпорядок дня — передумова успіху праці з дітьми. Він організовує як самих аніматорів, так і дітей (вчимося бути пунктуальними, відповідальними, зібраними, продуктивними). Пропонуємо варіанти розпорядку дня таборів різного формату.

► *Розпорядок дня для учасників місцевого табору*

10.00 — зустріч дітей на центральному майданчику.

10.10 — розмови з дітьми, вільні ігри, банси.

10.45 — спільна молитва, представлення теми дня (повторення теми попереднього дня, сценка, підсумок теми, пісня).

11.30 — вихід по командах на майданчики.

11.45 — праця в групі (тема, обід, ігри).

² Орієнтовні розпорядки дня як для виїзного, так і для місцевого табору подаємо нижче.

14.00 — велика гра.

15.30 — гуртки.

16.30 — збір на центральному майданчику: забави, банси, підсумок дня.

16.50 — завершальна молитва.

17.00 — «До побачення, діти!».

► *Розпорядок дня для аніматорів на місцевому таборі (якщо для самих аніматорів цей табір виїзний)*

07.00–07.30 — підйом.

08.15 — спільна молитва аніматорів.

08.40 — сніданок, поточні приготування.

09.45 — вихід до місця збору.

10.00 — зустріч дітей на загальному майданчику.

10.10 — розмови з дітьми, вільні ігри, банси.

10.30 — спільна молитва, представлення теми дня (повторення теми попереднього дня, сценка, загальна катехизація, пісня).

11.30 — вихід по командах.

11.45 — праця в групі (тема, обід, ігри).

12.30 — велика гра (місце збору).

13.45 — підсумок великої гри (місце збору).

14.00–15.00 — гуртки.

15.15 — зустріч у командах (підготовка до завершального таборового свята + повторення теми дня).

16.00 — збір, підготовка команд до «Брейн-рингу».

16.20 — «Брейн-ринг».

16.45 — завершальна молитва.

17.00 — «До побачення, діти!».

18.30 — обговорення дня + підготовка до наступного дня.

19.00 — вечеря.

23.00 — «На добраніч!».

► *Розпорядок дня для дітей на виїзному таборі*

07.30 — підйом, вмивання.

08.00 — ранкова руханка.

08.20 — спільна молитва.

- 08.30 — сніданок.
09.00 — чергування після сніданку, прибирання кімнат.
09.30 — вихід до місця збору, вільні ігри, банси.
10.00 — початок теми дня: сценка, загальна катехизація, піс-
ня дня.
10.30 — походи/зустрічі по командах (тема, ігри).
12.30 — велика гра (місце збору).
13.45 — підсумок великої гри (місце збору).
14.00 — обід.
14.30 — вільний час.
16.30 — гуртки.
18.00 — зустріч по командах (підготовка до завершального та-
борового свята + повторення теми дня).
19.30 — вечеря.
20.30 — вечірка/фільм.
22.30 — вечірня молитва.
23.00 — «На добраніч!».

2.5. Наповнення програми табору

Для досягнення очікуваних результатів і мети християнського табору програма повинна поєднувати різноманітні таборові заходи, кожен із яких, якщо правильно його використовувати, є не лише розважальним, а формаційним виховним засобом. Всі ці заходи повинні органічно будувати тему дня, а день за днем — розкривати загальну тему табору³.

Такими виховними засобами є: сценка (повчальна історія), пісня, зустріч і праця в групі (катехизація), велика гра, банси, до-вільні ігри, гуртки.

• *Молитва*

Коли приходить Бог, то людина стає Його словами, ділами, Його думками, Його руками. Коли приходить Бог, то показує

³ Сьогодні є доступ до розроблених посібників для проведення християнських таборів для дітей, проте завжди можна придумати ту програму, яка якнайкраще висвітлюватиме вибрану тему табору.

свій світ не чорно-білим, а барвистим. Коли приходить Бог, то бере за руку і приводить туди, де ти мінятимеш цей світ. Коли приходить Бог, то немає страху і немочі.

Молитва є невід'ємною частиною християнського табору. В розпорядку дня як аніматорів, так і дітей, вона займає окремі пункти. Проте не варто прирівнювати її до інших пунктів програми, бо значення її значно глибше. Молитва — спілкування з Господом, це час, коли до людини приходить Бог. Вона є джерелом сил і натхнення, відповіддю на запитання. Щоб молитва справді була розмовою з Богом, треба її провести належно і у відповідний час. Християни традиційно розпочинають і завершують день молитвою. Вона стає проханням про успіх та інші блага, коли ми нею розпочинаємо якусь справу. Стає подякою, коли завершуємо нею діло. Тому кожна наступна справа, запропонована нижче, може стати не тільки виховним чи розважальним моментом, але й часом, проведеним із Богом.

• *Сценки*

Сценка є тим засобом, який допомагає впровадити дітей у тему табору.

Під час сценки залучено багато стимулів, які впливають на дитину: музика, освітлення, декорації, костюми. Метою їх вдалого поєднання є дійти до емоційного, чуттєвого рівня дитини, щоб вона не просто пасивно споглядала те, що відбувається на сцені, а сама переживала та ставала учасником театральної гри. Це допоможе їй краще пережити увесь табір і запам'ятати його. Адже все, що торкається наших емоцій та викликає переживання, надовго залишається в нашій пам'яті.

Через виставу ми передаємо не лише розповідь про певні події, життя персонажів, але впроваджуємо в тему дня. Сценка повинна стати живим прикладом взаємодії людей між собою: діти знайомляться з можливими, часто конфліктними, ситуаціями, які вже траплялися або можуть трапитися в їхньому житті. А через розв'язання проблеми героями сценки, обговорення цього у своїй команді діти вчаться поведінки в різних ситуаціях у світлі християнської моралі. Це ефективніше, ніж замінити сценку про-

сто розповіддю дітям якоїсь історії про те, як треба поводитися. Дивлячись виставу, дитина не лише чує, а й бачить, переживає, тобто має конкретний, наочний приклад гарної поведінки. При цьому існує більша ймовірність, що дитина запам'ятає те, про що йдеться.

Коли вистава цікава, коли в ній переплітаються веселі події з сумними (так, як у житті), коли сценарій є змістовним, а гра акторів, хоч і не професійною, але захопливою, коли музика і декорації взаємно доповнюють одне одних, а всі, хто бере участь у підготовці сценки, щиро роблять це на славу Божу, — без сумніву вона стане добрим інструментом в Божих руках, через який в дитині залишиться часточка того добра, що містить у собі християнська віра.

• **Пісня**

Пісня — засіб спілкування. Адже через слова й мелодію ми передаємо і отримуємо інформацію. Проте комунікаційній схемі людського спілкування спів і музика, окрім інформації, передають також настрій і почуття, а тому інформують дуже швидко та ефективно.

У чому полягає виховне значення пісні під час праці з дітьми у групі та під час таборів? Навчаючи пісень, аніматор виховує:

- уважність і зосередженість дитини (звертає увагу на слова пісні, про що вони говорять, чого навчають);
- приналежність до групи (згуртовує дітей) — діти співають усі разом, і ті, яким це вдається добре, і ті, яким не дуже добре.

Умовно всі пісні, що їх варто використовувати під час таборів та зустрічей, можна поділити на такі різновиди:

1. пісня дня (гімн табору, головна пісня цілого дня). Її завдання — розкрити основну думку (тему) дня. Зазвичай така пісня є великою або середньою за обсягом;
2. пісні-забави (як правило — невелика за обсягом пісня, яка супроводжується рухами, плесканням...);
3. пісні-канони (коротенькі пісні, які служать для моменту молитви);

4. співані руханки, кричалки (не завжди релігійного змісту пісні, супроводжувані рухами, вигуками. Їх використовують зазвичай у моменти, коли потрібно організувати дітей, розрядити атмосферу, забавити, заповнити паузу, отримати тишу...).

Навчаючи пісень, аніматор а) сам добре знає відповідну пісню (слова, мелодія, рухи...); б) презентує пісню так, щоб діти захотіли цю пісню знати (не вистачає просто добре знати слова пісні, важливо захопити нею дітей, тому вона має бути відповідно представлена). Аніматор повинен навчати послідовно:

- звертати увагу на слова пісні (діти повинні не лише чути слова, але й бачити їх перед собою: плакат, буклет, екран);
- стежити, щоб співати вчилися всі діти (проте публічно не робити зауважень тим, хто з якихось причин не співає). Навчаючи пісень, можна використовувати заохочувальні забави, коротенькі змагання (наприклад: «Хто голосніше» — перший куплет співають лише хлопці, другий — дівчата; або по командах);
- закріпити повністю пісню разом із дітьми.

Варто бути обережним, щоб пісня християнського змісту не перетворилася на «посміховисько». Періодично нагадувати дітям про те, що такі пісні є також нашою молитвою, яка люба Богові. Тому має велике значення, як саме ми їх виконуємо.

• Праця в групі (катехизація)

Під час літніх таборів важливо пам'ятати про важливість усіх моментів спільного перебування, серед яких перше місце повинна займати духовна частина програми. Адже головна мета — показати радість життя в Бозі та у спільноті. Цьому особливо сприяє вдало проведена катехизація. Катехизація — це виховання у вірі дітей, підлітків, дорослих, яке включає в себе навчання християнської науки, поданої органічно й системно, з метою впровадити людину в повноту християнського життя — до участі у Святій Літургії і таїнствах.

Святий отець Іван Боско казав, що для того, аби молодь полюбила те, що хоче від неї вихователь, вихователю потрібно по-

любити те, що подобається молоді. А молоді подобається те, що властиве для її віку: рух, забави, ігри, творчість, пізнання ного... Отож, потрібно враховувати ці природні прагнення молодих людей для навчання і виховання їх у вірі Христовій. Для цього варто звернути увагу на активні методи катехизації, які передбачають застосування ігор, забав, пісень, виготовлення колажів, плакатів, макетів... Проте не варто забувати про суть катехизації — засівання зерна Божого Слова в серці християнина, оскільки існує небезпека поза всім тим втратити її.

Катехизація в групі — чи не найважливіший момент дня перебування з дітьми. Адже саме в групі, де всі добре знають один одного, ми можемо навчати і виховувати.

Протягом дня у таборі відповідними моментами для катехизації зазвичай є: час після представлення теми дня (загальна катехизація) та час спільної праці в групах (катехизація в групах). Для вдалої загальної катехизації відповідальний (аніматор) має бути підготовлений, попередньо ознайомлений із темою і основною думкою дня. Загальна катехизація не повинна перетворюватися на проповідь чи лекцію відповідального, хоч саме він значною мірою задає настрій. Загальна катехизація — це момент для діалогу між дітьми й відповідальним, унаслідок якого діти краще розуміють тему дня. Загальна катехизація не повинна тривати довго (15 хвилин цілком вистачає), має бути синтетичною і зрозумілою. Відповіді на запитання, детальніші пояснення і обговорення теми аніматори надають дітям д час праці в командах.

Під час катехизації в команді (праця в групі) завжди потрібно звертатися до таких незамінних джерел, як:

- Святе Письмо (Старий і Новий Завіт) — це перше джерело віри, Слово Боже. Важливо, щоб діти не тільки чули від аніматора євангельські історії чи старозавітні оповідання, але щоб також бачили в руках аніматора саму книгу Святого Письма.
- Катехизм УГКЦ — це зібрання всієї науки Церкви, яке розкриває зміст католицького віровчення.

Доброю допомогою також будуть:

- повчальні історії та оповідання, які ілюструють тему;
- картинки, ілюстрації, презентації до теми;
- короткі ігри, які допомагають розкрити тему;
- відповідні пісні;
- індивідуальна чи спільна праця над виробом, так званим «символом дня» (колаж, витинанка, малюнок...).

Молитва під час праці з дітьми у групі — важливий момент: вона об'єднує, стишує, вмиротворює. Тому не потрібно вживати її як організаційний момент — важливо відчувати, де саме, в якій частині вона є найдоцільнішою.

Варто пам'ятати, що великою мірою від відповідального за проведення катехизації залежатиме, як пройде час. Деколи 15 хвилин тривають «цілу вічність», а іноді дітям замало і 45 хвилин. Не варто, однак, розраховувати на час понад 45 хвилин.

На початку відповідальний повинен організувати групу для катехизації — досягти тиші й уваги кожного (фантазія, досвід). Орієнтовно працю в групі можна побудувати за такою схемою:

- › Пригадування (у формі діалогу) теми дня, основної думки, основних моментів сценки. Діалог допоможе дітям прокинутися, «увімкнути» свої голови.
- › Актуалізація теми — чи важливо і чому це важливо для нас, що відкриває, в чому утворює, до чого спонукає мене ця тема, чи варто говорити про це сьогодні?
- › Підтвердження актуальності:
  - читання відповідного євангельського уривку і розмірковування над ним (тут можна використовувати різноманітні методи праці: «питання-відповіді», «ділення своєю думкою», «переказування подій на сучасний лад»);
  - слухання історії чи оповідання з життя святих або вигаданих притч;
  - пояснення аніматора;
  - виготовлення символу дня або вивчення пісні;

- ▶ Закріплення теми допоможе зробити спільна праця над символом дня, виконання завдання дня, вивчення тематичної пісні. Відповідальний на завершення обов'язково повинен сам зробити підсумок всього сказаного і зробленого раніше.

Для праці в групі варто підготувати «комплект матеріалів»: Святе Письмо, свічка, кольоровий папір, клей, ножиці, фломастери, ватман, плакат (буклети) з словами пісні, заохочувальні призи й подарунки.

• **Ігри**

Перебуваючи з дітьми, важко уявити, як можна обійтися без ігор та забав. Тому в денному розпорядку табору ігри посідають окремий пункт.

Гра для дитини (особливо малої) — це її безпосереднє життя. Дорослі ж, граючись, теж отримують безліч переваг. Гра ефективна не лише як спосіб здорового відпочинку (якщо мова йде про рухливі ігри) чи інтелектуального розвитку. Вона, безсумнівно, є ефективним, а часто і ефектним виховним інструментом. За допомогою гри можна виховати й формувати такі важливі риси характеру, як:

- вміння володіти собою;
- дисципліна й організованість;
- вміння співпрацювати;
- лицарський дух, тактовність;
- справедливість і чесність;
- пошана до речей і зовнішнього середовища;
- вміння орієнтуватись у просторі і часі;
- терпеливість, спостережливість, відважність, завзяття...

Основними критеріями при виборі гри є:

1. вік та кількість дітей,
2. місце і час гри,
3. матеріальні можливості.

Залежно від віку дитини гра набирає різних цінностей:

- ▶ 5–6 років: дитина наслідує старших, дорослих, грається більше біля них, ніж з ними, змагається, «грає роль», розуміє, що потрібно гратися добре і без сварок.
- ▶ 6–7 років: наслідує машини, звірят; отож, наслідування є частиною царства її уяви, навіть під впливом аудіовізуальних засобів.
- ▶ 7–9 років: випробовує у грі досвід суспільного життя. Виразними є потреба утвердитися в групі, обороняти свої права, почуття пошани, солідарності в групі. Дитина приймає перші правила своєї ролі. Відкриває, що може прислужитися, допомогти меншим, слабшим, показує свої здібності. Спостерігає за старшими та сильнішими, намагається утвердитися перед ними.
- ▶ 10–12 років: час спільної гри, зменшується егоцентризм, відбувається ясніше усвідомлення себе самого, своїх якостей і можливостей, також привчається зважати на інших. У великих спільних іграх сумлінно дотримується правил і виявляє між товаришами свою фізичну, інтелектуальну та моральну вартість.
- ▶ 12–14 років: дитина здатна до ігор у команді, здатна до самопожертви, відчуває дух групи, чутлива до героїчного та пригодницького заклик. Це один із способів побачити себе у світі дорослих, який тепер приваблює її. Зменшується зацікавленість багатьма іграми; думає більше про спорт і хобі, які можуть визначити роботу та діяльність, якою займатиметься в дорослому віці. Дівчата спрямовують свою увагу радше до інтелектуальних ігор з використанням уяви, словесних вправ, аніж до рухливих та силових.

Знання і вдале поєднання цих критеріїв визначає тип гри (на вулиці чи в приміщенні; рухлива чи нерухлива; для великої групи дітей чи для невеликої...).

Під час табору ігри поділяють на два типи:

- ▶ довільні ігри — ігри, в які дітям грають у командах чи у вузькому колі.
- ▶ велика гра — гра для всіх учасників табору.

Довільні ігри можуть бути різними, починаючи від ігор на знайомство учасників між собою, завершуючи спортивними турнірами. Перелік і правила таких ігор сьогодні доступні у багатьох джерелах. Все ж організаторам табору варто підготувати підбірку таких ігор (ігри на знайомство, ігри в колі, ігри в приміщенні, ігри на майданчику, естафети, настільні ігри, інтелектуальні вікторини).

Великі ігри проводяться кожного дня відповідно до його теми. Тому така гра потребує ретельної підготовки та організації, а також розробленого сюжету. До неї залучена велика кількість дітей, які разом зі своїми аніматорами беруть у ній активну участь. Тривалість гри — близько 1 години. Кожна команда організовано та дисципліновано виконує різноманітні завдання (долає перешкоди, випробування, змагання тощо) та здобуває бали.

Оцінювання команд може відбуватися у вигляді турнірної таблиці. Команда, яка перемагає в грі, отримує максимальну кількість наліпок (чи інших фішок), а команда, яка програє, — найменшу кількість. Наприклад: за перше місце у грі — 6 наліпок, за друге — 5, за третє — 4 і т.д. Загальна сума наліпок в кінці табору визначає переможця.

Як пояснювати гру?

Пояснювати швидко, використовуючи таку логічну послідовність:

- вказати ціль гри;
- показати майданчик і розміщення команд (використовуючи плакати, прапорці тощо);
- оголосити найважливіші правила, вживаючи прості й зрозумілі вислови (вживати теперішній час або наказовий спосіб);
- дивитися, чи всі уважні, звертаючись більше до тих учасників, що «ловлять гав»;
- після пояснення гри виділити час на запитання;
- у разі виникнення перешкод бути готовими в потрібний момент змінити правила.

Як проводити гру?

- добре знати хід гри, щоб швидко розв'язувати суперечки;
- визначити одного аніматора, відповідального за гру, при цьому суддів має бути декілька;
- бути максимально об'єктивними;
- усі поточні суперечки полагоджувати після гри, не в присутності дітей;
- під час гри постійно підтримувати, заохочувати, хвалити дітей;
- після гри «примирити» розлючених, допомогти їм зрозуміти та прийняти дійсність;
- старшим дітям дати можливість бути «капітанами»;
- закінчити гру в призначений час, щоб наступного разу діти хотіли повторити її;
- після гри чітко оголосити результати й переможців, не викликаючи напруження між переможцями й переможеними.

Ніхто і ніщо не зможе замінити в грі ентузіазму аніматора, з яким він пропонує та проводить гру, який безмежно любить своїх дітей і хоче захопити їх. Проте велика гра також вимагає від аніматора володіння такими рисами, як:

- відповідальність;
- уважність;
- енергійність;
- нейтралітет;
- чесність;
- власний приклад у всьому, чого вимагаємо від дітей у грі.

• **Банси**

Банс — це оплески, вибух емоцій, зняття напруги між різними завданнями. Банс служить для розігріву атмосфери, роблячи її простішою і невимушеною, для створення радісного настрою.

Його можна вигадувати, переробляти, пристосовувати. Успіх бансу залежить від його простоти. Під час табору завжди вини-

кають моменти, коли учасників треба «зарядити, розрядити чи перезарядити». Банс — найкращий спосіб.

► *Типи бансів:*

1. Галасливий банс.

Аніматор повинен бути впевнений, що це добрий банс, бо не може використовувати інші засоби, крім свого голосу. Такий банс мусить бути пристосований до великої групи дітей. Корисний для:

- досягнення тиші;
- заповнення коротких пауз між різними заняттями протягом зустрічей;
- підкреслення певних моментів (день народження, завершення зустрічі, перед та після їжі...)

2. Співаний банс.

Це класичний банс з музичним мотивом, текстом і жестами, пов'язаними з ним. Його можна використовувати часто і для дітей будь-якого віку. Корисний для:

- моментів паузи;
- урізноманітнення забав;
- пояснення теми дня.

3. Банс у колі.

Сприяє рухові і зазвичай радісно підтримується всіма учасниками табору. Корисний для:

- моментів прийняття, знайомства, щоб помішати дітей і ввести в колектив тих, які досі не ввійшли в нього;
- руху та розминки після тривалої праці;
- тих, які не дуже люблять банси;
- пристосований як для молодших, так і для старших.

• ***Гуртки***

Дбаючи про виховання дітей, надзвичайно важливо пам'ятати про те, що кожна дитина — неповторна особистість зі своїм баченням і сприйняттям світу. Завданням аніматора є не

лише це простежити, а й дати можливість дитині проявитися, розкрити свій таланти. Залучення дітей до творчості через участь у гуртках — виправдана справа. Різноманіття гуртків (художні, музичні, танцювальні, експериментальні...) дозволяє дитині обрати те, що їй до вподоби, навчитися нового, розвивати свої таланти, отримати позитивний настрій та задоволення собою. Саме тому, організовуючи табір, потрібно заздалегідь продумати перелік тих гуртків, які можуть бути цікавими для учасників табору. При цьому варто пам'ятати про те, що вподобання можуть відрізнятися у хлопців і дівчат, а також у дітей різних вікових категорій. Пропонуємо спробувати на таборі таку класифікацію гуртків.

► *Основні гуртки*

Молодші:

1. Паперова пластика.
2. Вироби із солоного тіста.
3. Пап'є-маше.
4. Повітряний змій.

Старші:

1. М'яка іграшка.
2. Ляльки-мотанки.
3. Вироби з пляшок.
4. Ізонитка.

Спільні (для молодших та старших):

1. Листівки.
2. Побутові причандали.
3. Коробочки.
4. Декупаж.
5. Браслети.

► *Додаткові гуртки.*

1. Футбол.
2. Регбі.
3. Журналістика.
4. Танці.

5. Театральний.

6. Малювання.

Аніматори, відповідальні за основні (художні) гуртки, повинні самі володіти як технікою виготовлення виробу, так і вмінням навчати цього інших. Варто скласти перелік необхідних інструментів і матеріалів та інструкції з виготовлення виробу. Наприклад, для гуртка «Побутові причандали: підставка для олівців» цей перелік виглядає так:

Необхідні інструменти та матеріали:

- консервна бляшанка, (або будь-яка інша)
- шнурок/нитка для в'язання,
- клей,
- декоративні намистинки,
- стрази,
- ножиці.

Інструкція виготовлення:

Крок 1. Беремо шнурок/нитку для в'язання, банку і клей.

Крок 2–3. Банку обмотуємо шнурком/ниткою, попередньо промазуючи місця клеєм.

Крок 4. За допомогою клею закріплюємо орнамент з намистин.

Крок 5. Скручуємо зі шнурка/нитки кружечки потрібного розміру, і прикрашаємо по центру стразами. Наклеюємо симетрично на банку.

2.6. Підсумок табору

Для досягнення мети християнського табору важливо не просто виконувати програму табору, а систематично аналізувати перебіг дня. Варто, щоб кожного таборового вечора аніматори і відповідальні за табір особи обговорювали прожитий день. Потрібно дати відповіді на такі питання:

- Як назагал пройшов день?

- Що вдалося зробити добре? (оцінити всі пункти програми дня)
- Чи були труднощі або непередбачувані ситуації? Які саме? Чому?
- Як діти реагували на таборові заходи? Можливо, потрібно щось змінити завтра?

Після завершення табору доцільно відразу зібрати аніматорів і організаторів для підсумку табору. Підсумок табору — це детальний конструктивний аналіз за принципом «Що вдалося?» і «Що не вдалося?». В цьому може допомогти організоване останнього таборового дня опитування-анкетування учасників табору.

Що тобі сподобалося на таборі?	Що ти порадиш змінити на краще?

Якщо табір був фінансований якоюсь організацією, потрібно зробити як фінансовий, так і загальний звіти — з фотографіями та відгуками. Батькам дуже часто цікаво дізнатися, як їхні діти проводили час в таборі не лише з вуст дітей. Можна провести зустріч (свято) батьків і дітей, учасників табору, з організаторами та аніматорами. Потрібно подбати також про вияв подяки організаторам та аніматорам.

Щоб проведений табір не залишився тільки гарним спомином, а мав продовження, важливо надалі протягом року організувати зустрічі аніматорів з учасниками табору. Вони будуть надалі сприяти ставати «добрими олівцями в Божих руках».

Заключне слово

Перш ніж покласти олівець в коробку майстер відклав його на бік. «Є 5 речей, які ти повинен знати, — сказав він олівецю, — перш ніж я відправлю тебе у світ. Завжди пам'ятай про них і ніколи не забувай, і тоді ти станеш найкращим олівцем, яким тільки зможеш стати.

Перше: ти зможеш зробити багато видатних речей, але лише тоді, якщо ти дозволиш Іншому тримати тебе в Його руці.

Друге: ти час від часу будеш переживати нелегке обточування, але це буде необхідно, щоб стати добрим олівцем.

Третє: ти будеш здатним виправляти помилки, які зробиш.

Четверте: твоя найважливіша частина буде завжди знаходитися усередині тебе.

І п'яте: на якій би поверхні тебе не використали, ти завжди зможеш залишити свій слід. Незалежно від твого стану, ти повинен продовжувати писати».

Олівець зрозумів і пообіцяв пам'ятати про це; він був поміщений в коробку з покликанням в серці, і очікував свого часу.

А тепер постав себе на місце олівця і почуй ці слова: завжди пам'ятай ці 5 правил і ніколи не забувай їх, тоді станеш доброю людиною, якою тільки зможеш бути.

Перше: ти будеш здатний робити багато видатних речей, але тільки тоді, якщо дозволиш Богу тримати тебе у Своїй руці і дозволиш іншим людям мати доступ до багатьох дарів, якими ти володієш.

Друге: ти будеш час від часу переживати нелегке обточування, проходячи через різні проблеми. Але ти будеш потребувати цього, щоб стати сильнішою людиною.

Третє: ти зможеш виправляти помилки, які ти зробив, або зможеш «вирости» з них.

Четверте: твоя найважливіша частина буде завжди знаходитися усередині тебе. З глибини серця твого будуть виходити твої вчинки.

І п'ять: скрізь, де б ти не йшов, ти повинен залишити свій слід. Незалежно від ситуації, ти повинен продовжувати служити Богу всюди і у всьому.

Методичне видання

ОЛІВЦІ

Порадник по організації та проведенню
християнських таборів для дітей та молоді

Укладач — *Ореста Щур*

Ідея та задум — *о. Петро Майба*

Літературна редакція — *Наталя Пуряєва*

Комп'ютерна верстка — *Василина Модна*

Підписано до друку 28.12.2016 р.

Формат 60*84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Остava. Друк на різнографі.

Ум. друк. арк. 2,33. Наклад 1000 прим. Зам. № 2124

Друк «Компанія “Манускрипт”»

вул. Руська, 16/3, м. Львів, 79008

тел./факс: (032) 235-52-20, тел./факс: (032) 235-51-40.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 3628 від 19. 11. 2009 р.